

EUTHANASIE

Onbehandelbaar is een vakje dat je aankruist

Wie de juiste woorden kiest krijgt euthanasie zo door de controle

SOFIE VANLOMMELE

Bijna negenduizend dossiers heeft de evaluatiecommissie euthanasie gecontroleerd. Slechts eentje voldeed niet aan de normen. Verloopt euthanasie zo vlekkeloos, of schort er wat aan de inspectie?

Marc Van Hoey is er gerust op als hij dinsdagavond de glazen deur achter zich dicht trekt op het Victor Hortaplein aan Brussel Zuid. Voor het eerst heeft een arts zich moeten verantwoorden voor de Federale Controle- en Evaluatiecommissie Euthanasie. Dat orgaan is dertien jaar geleden opgericht en houdt toezicht op de wet.

De zestien leden hebben Van Hoey om extra uitleg gevraagd in het dossier-Simona De Moor. De 85-jarige vrouw is een van de vele patiënten - honderden, zegt hij zelf - die hij heeft begeleid bij euthanasie. Volgens Van Hoey heeft hij niets verkeerd gedaan. De commissie denkt er anders over. Het dossier wordt na een unanieme beslissing overgemaakt aan het parket van Antwerpen. Voor het eerst sinds euthanasie op 28 mei 2002 bij wet geregeld is, dreigt een arts zich voor de rechtbank te moeten verantwoorden voor wat het parket als moord kan zien.

Volgens officiële verslagen heeft deze commissie 6.817 dossiers gezien, de cijfers gaan tot 2013. Vorig jaar is naar schatting nogmaals een recordaantal van 2.000 cases ingediend. Dat gebeurt na de feiten. Een beslissing die, in het licht van het dossier-De Moor, vreemd lijkt: als het parket haar overlijden als onwettig kwalificeert, is het onheil al geschied. Nog opmerkelijker is de diagnose in het dossier van de vrouw: 'reactieve' depressie, die bij haar veroorzaakt zou zijn door het overlijden van haar dochter. Het begrip staat niet in het handboek psychiatrie. Het is zelfs geen wetenschappelijke term. Maar dat heeft niemand voor haar dood gezien.

De keuze voor een analyse achteraf is in 2002 na grondig overleg en per ruime meerderheid in het parlement gestemd. Het omgekeerde is onwerkbaar, zegt oncoloog Wim Distelmans (VUB), die de commissie ook voorziet. "Als het gaat om terminale patiënten, en dat zijn 90 procent van de gevallen, is er geen tijd om dat vooraf aan te vragen."

Meer niet-terminale patiënten

Maar het aandeel niet-terminale patiënten neemt toe. Het is gestegen van 7 naar 13 procent en gaat al over meer dan 400 mensen. De dossiers worden ook complexer. Het laatste rapport spreekt van 120 'neuropsychologische aandoeningen', een term die in de eerste verslagen niet eens bestaat.

Ook de diagnose 'verschillende aandoeningen' is in opmars. Vaak gaat het over fragiele ouderen die compleet afhankelijk zijn van hulp. Zij vinden het leven uitzichtloos en zitten gedeprimeerd in een rusthuis. Het gezicht van deze - door de vergrijzing in de toekomst sterk groeiende - groep werd de 93-jarige Amélie Van Esbeen. Zij ging in 2009 na een mislukte zelfmoordpoging in hongerstaking en overleed kort daarna door euthanasie.

Deze nieuwe tendensen, zegt LEIF (LevensEinde InformatieForum)-arts Marc Cosyns, roepen grote vragen op. "Maar er wordt zeer weinig over gesproken. Levensmoeheid is een vraag die bij ouderen enorm leeft. De wet geeft hier geen duidelijk antwoord op. Artsen en instellingen gaan er op verschillende manieren mee om. Terwijl veel mensen overtuigd zijn: als ik zeg dat het genoeg is, is het ook genoeg."

Zij zien geen verschil tussen palliatieve zorg, euthanasie of het stopzetten van een behandeling. Er staat soms iemand voor mijn deur met twee doktersadviezen op zak en de vraag: voer mijn euthanasie uit. Dat doe ik niet, ik ga met hen in gesprek. Maar we gaan een richting uit die niets meer met zorg te maken heeft."

Bij ingewijden is te horen dat deze zaak nog geen rimpeling zou teweegbrengen als Van Hoey slimmer was geweest (en iets langer had gewacht). Of als hij niet voor de camera had verklaard dat hij geen psychiater nodig heeft om een depressie vast te stellen. De commissie betwist dat. "Wij hebben de betrokken arts vragen gesteld over dit dossier nog voor de documentaire is uitgezonden", zegt Wim Distelmans.

'Er is een verglijding bezig van euthanasie buiten de wet. Euthanasie op aanvraag, richting geassisteerde suicide'

GERT HUYSMANS
VOORZITTER FEDERATIE PALLIATIEVE ZORG
VLAANDEREN

De commissie behandelt steeds meer dossiers maar stelt relatief minder vragen. In de eerste vier jaar is in meer dan 20 procent van de dossiers om bijkomende informatie gevraagd. Sinds 2010 is dat nog maar 13 procent, vorig jaar ging het om 444 dossiers. Volgens de commissie komt dat omdat artsen de formulieren nauwkeuriger invullen.

We weten niet of de controle waterdicht is, zegt Gert Huysmans. Hij is voorzitter van de Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen maar helpt als huisarts ook patiënten bij euthanasie. "Op dat formulier schrijft de arts enkel wat hij kwijt wil. 'Onbehandelbaar' (een voorwaarde, SVL) is een vakje dat je aankruist. Het is best mogelijk dat je elk hokje juist hebt ingevuld, maar dat er toch niet voldoende zorg is geboden." Hij verwijst ook naar de problemen die de commissie heeft om voldoende leden te vinden. Bij gebrek aan voldoende kandidaten, zijn de huidige leden sinds zondag in lopende zaken.

Elk jaar meer gevallen

BRON: FEDERALE CONTROLE EN EVALUATIECOMMISSIE EUTHANASIEWETGEVING

De beslissing voor euthanasie, zegt hij, is louter gebaseerd op het vertrouwelijke gesprek tussen arts en patiënt. "Zo'n colloquio singulier heeft het risico dat de beslissing zeer subjectief is. De mening, voor of tegen, van arts of patiënt kan dan zeer zwaar doorwegen."

Meer dan de procedure

Cosyns en Huysmans pleiten voor meer verfijnde richtlijnen en vooral een nieuw debat. Huysmans meent dat er een "vergljiding bezig is van euthanasie buiten de wet. Euthanasie op aanvraag, richting geassisteerde suicide." Als er meer wordt samengewerkt en overlegd, zegt Cosyns, "is er automatisch meer controle. Zorg rond het levens-einde betekent dat je rekening houdt met zoveel mogelijk factoren, in samenspraak met collega's uit verschillende disciplines. Euthanasie is meer dan de procedure afvinken."

Als het slechts een kwestie van vinkjes zetten is, zegt Wim Distelmans, kan een ambtenaar de commissie vervangen. "Wij beoordelen grondig, objectief en naar eer en geweten of de grondvoorwaarden zijn gerespecteerd." Dat er een gebrek is aan voldoende kandidaten wijst hij juist aan het vele werk, tot twaalf zittingen per maand, en de minimale vergoeding. "Ik denk juist dat de commissie zeer goed werkt."

zak

BART ECKHOUT
Commentator
@barteckhout

standpunt

Theater van de angst

Als ooit de geschiedenis wordt geschreven van het Europese antwoord op de vluchtelingen-crisis, dan zou het wel eens kunnen dat de voorbije dagen als een kantel-moment worden aangeduid. Zoiets als de bondskanselier Angela Merkel een maand geleden nog dapper 'Wir schaffen das', dan staat een door angst verlamd Europa inmiddels voor een existentiële, ethische crisis. 'Was schaffen wir noch?', is nu de kwestie.

In Madrid besliste de grootste Europese politieke formatie om zich achter de roep om een aanpassing van de Conventie van Genève te scharen. In Nederland is na een debatavond over vluchtelingenopvang de wagen van een links politicus in brand gestoken. In ons land zullen asielzoekers verplicht worden op papier hun gehechtheid aan de 'westerse waarden' te onder-tekenen en zich te allen tijde met een badge kenbaar te maken. Tegelijk wordt de beveiliging rond asielcentra verhoogd, omdat gevreesd wordt voor aanslagen op vluchtelingen. En in Oostenrijk zijn ze nu godbetert ook al een hek-werk aan de grens aan het bouwen.

Wat die politieke initiatieven verbindt, is een grote mate van ineffectiviteit. Natuurlijk mag er over de Conventie van Genève gepalaverd worden, natuurlijk is het geen schande om vluchtelingen te vragen om 'onze' waarden te onderte-kenen. Maar tegelijk en vooral: wat lost het op? Hier wordt geen beleid gevoerd. Hier wordt thea-ter opgevoerd. Een theater van angst.

Wie even nadenkt, botst meteen op de absur-diteit van dit defensieve paniekbeleid. Zullen er minder oorlogsvluchtelingen uit Syrië of Irak vertrekken omdat ze in Leopoldsburg een badge moeten dragen? Moeten we een traliehek voor-zien aan de hele Europese buitengrenzen?

De eerste stap om deze crisis aan te pakken, is een erkenning van de massiviteit ervan. Alleen al de Syrische oorlog heeft vier miljoen mensen op de vlucht gejaagd. Een groeiende groep daarvan zoekt zijn toevlucht in Europa. Dat stelt ons voor problemen, waartegen traliewerk evenmin helpt als open grenzen. Zolang de EU-lidstaten geobse-deerd blijven door het drukken van de nationale asielstatistieken, blijft een efficiënte oplossing onmogelijk. Enkel een collectieve, solidaire, Europese aanpak kan vooruitgang brengen.

De gebeurtenissen zijn soms niet meer dan incidenten en ze staan los van elkaar. Samen geven ze een indrukwekkend en beangstigend beeld van de verschuivende waarden in de Europese Unie. Ze verraden radeloosheid. De reële en niet te ridiculiseren 'culturele angst' bij een deel van de bevolking heeft nu ook demo-cratiepolitici in de greep. Een badge is nog geen Jodenster, maar niemand kan ontkennen dat het morele vlak waarop we ons bevinden, afhelt. Voortschrijdend inzicht? Eerder morele paniek.

#

@Deopiniemaker

In Nederland treedt een regeringslid af als ze het parlement niet de juiste info geeft. Hier blijven ze zitten #Galant.

► Twitteraar De Opiniemaker heeft zijn bedenkingen bij de affaire-Galant.